

fundacijskoj listi sačuvanoj u kartularu. Autorica je donijela vanjski i unutarnji opis kartulara i podatke o fundacijskoj listini.

Na kraju knjige nalazi se sažetak svih radova na engleskom jeziku »Studia mediaevalia selecta. Croatian medieval history« (291–301) te popis »Korištenih kratica« (321), »Izvora i literature« (323–383), »Bibliografska bilješka o tekstovima objavljenim u ovoj knjizi« (385–388), »Kazalo osobnih i zemljopisnih imena« (389–409) i »Slikovni prilozi« uz njihov popis (413–428).

Knjiga profesorice Mirjane Matijević Sokol plod je višegodišnjih znanstvenih istraživanja koja su rezultirala razradom raznih tema hrvatske srednjovjekovne povijesti uz iznošenje novih tumačenja i otkrivanje novih spoznaja, stoga smo sigurni da će koristiti znanstvenicima koji se bave srednjovjekovnom latinskom pisanom baštinom, kako hrvatskom tako i europskom, jer otvara mogućnosti komparativnog pristupa, ali isto tako da će privući pažnju i šire javnosti zainteresirane za hrvatsko srednjovjekovlje.

Ana Biočić

Ljudevit Anton MARAČIĆ, **Konventualni franjevci u Hrvata: Arhivski prinosi i pabirci**, Kršćanska sadašnjost – Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevaca konventualaca, Zagreb, 2021., 506 str.

Autor knjige koja se ovdje predstavlja više je desetljeća marni proučavatelj povijesne i kulturne baštine konventualaca u Hrvata te je tijekom proteklih godina objavio niz znanstvenih monografija i znanstveno-popularnih tekstova. Ti su tekstovi redovito bili zasnovani na odličnom poznavanju znanstvene i stručne literature kao i na uvidu u arhivsko gradivo iz Hrvatske (Arhiv Provincije sv. Jeronima u Zagrebu, kao i arhivi u drugim provincijskim samostanima diljem Hrvatske) i inozemstva. U ovoj knjizi, koja je svojevrsni zaokruženi pregled povijesti prisutnosti i djelovanja konventualnih franjevaca u Hrvata, sadržan je pregledan, jasno prezentiran i nadasve stručan opus autora fra Ljudevita Antona Maračića.

U prvoj se cjelini (»Nebeski zaštitnici i razdjelnice u povijesti«, 11–102) obrađuje nekoliko, sa samim naslovom prikladnih problematskih tema. Riječ je o raščlambi podataka koji se odnose na predaje o dolasku svetoga Franje Asiškog u gradove na istarskoj i dalmatinskoj obali, odabiru imena rečenog sveca za zaštitnika Provincije, a pri čemu se konzultiraju i znanstveni uradci drugih autora (Fabianich, Polonijo, Matanić, Žugaj i drugi). Nadalje, razrješavaju se dvojbe u vezi utjecaja mletačkih vlasti i konkretno obitelji Partecipazio – Badoer na kult sv. Jeronima, po kojem je u konačnici i provincija dobila ime; zatim šibensko i vatikansko izvješće o mučeništvu sv. Nikole Tavilića, prvog sveca s hrvatskih prostora (kanoniziran 1970. godine), djelovanje Crešanina Antuna Marcella Petrisa, provincijala u matičnoj Dalmatinskoj provinciji i Provinciji sv. Antuna u Padovi (u svezi sporova između nereformiranih konventualaca i reformiranih opservanata) kao i zamršen, ali u ovom prilogu razložno objašnjen, proces ujedinjenja i razjedinjenja Padovske provincije sv. Antuna i Dalmatinske provincije sv. Jeronima.

Slijedi cjelina, također tematski sukladna naslovu (»Od grada do grada – od juga na sjever«, 105–175) u kojoj autor, pomno, znalački i s uvidom u postojeća saznanja raščlanjuje djelovanje konventualaca u Dubrovniku te donosi uvid u rukopis p. Hijacinta Tvrtkovića *Postanak i razvitak franjevačke provincije u Dubrovniku* (priredio i preveo fra Josip Sopta, Dubrovnik, 2014.). Važan dio te cjeline čini i raščlamba djelovanja konventualaca u gradu Trogiru kao i o oblicima povezanosti i međusobnog uzdarivanja istarskih i padovanskih fratara. U potonjem se poglavlju kazuje o fra Jakovu iz Padove (arhitekt prilikom gradnje bazilike sv. Antona u Padovi), studentima i profesorima s naših prostora u Padovi, redovničkim i crkvenim poglavarima, ali i o segmentu kulturno-umjetničkih uzdarivanja. Završna poglavlja te cjeline, inspirativne za istraživače povijesti konventualaca na hrvatskom prostoru, odnose se na istarske inkvizitore i koparski samostan od 1540. do prvih godina 18. stoljeća, kao i na proces fra Balda Lupetine, opredjeljenjem luterana koji je zbog svojih uvjerenja tragično skončao u mletačkoj laguni.

U cjelini naslovljenoj »Baština koja obvezuje« (177–321) autor knjige obrađuje gradivo pohranjeno u samostanskim arhivima i knjižnicama Provincije te naglašava izrazito veliku važnost samostana konventualaca u Šibeniku (bogatstvo, raznovrsnost i odlična sačuvanost arhivskoga gradiva). Posebno se, s aspekta redovničke strane njihova djelovanja, dokumentirano predstavljaju podatci iz biografije franjevac konventualaca i vrsnih ranobaroknih glazbenika, fra Gabriella Pulitija, vezanog uglavnom uz Istru, kao i fra Ivana Lukačića vezanog uz Dalmaciju, s osvrtom na vremensko razdoblje i okolnosti u kojima su živjeli, djelovali i u konačnici preminuli. U nastavku cjeline sadržani su dragocjeni prilozi koji se odnose na splitski ogranak obitelji Andreis i djelovanje franjevac u Splitu u ranom novovjekovlju, na obitelj Tartini i njihovu nazočnost u Piranu (u kontekstu povezanosti s tamošnjim minoritskim samostanom), a završni se rad toga dijela rukopisa odnosi na stoljetne crkvene i kulturne veze na relaciji Kvarner – Istra – Padova.

Završna cjelina toga rukopisa odnosi se na »Arhivska kazivanja«, odnosno na prezentiranje i obradu arhivskog gradiva, koje se odnosi na problematske teme kojima se autor bavio tijekom proteklih godina. Izdvajaju se kanonske vizitacije pohranjene u pismohrani Dalmatinske provincije sv. Jeronima (razdoblje od 1559. do 1827. godine, fond Acta Provinciae), koje nam kazuju o pohodima vizitatora duž krajeva, gradova i manjih naselja duž istočnojadranske obale te izravno posvjedočuju o načinu nekadašnjih putovanja (plovidba morem) i nedaćama sa kojima su se pohoditelji susretali. Na to se poglavlje izravno nadovezuje osvrt na iskaze gostoprinstva prema franjevačkim vizitatorima, način na koji su bili prihvaćani i ugošćavani u raznim mjestima svojeg pohoda te nam takvi podatci svjedoče o materijalnoj kulturi i običajima pojedinih hrvatskih uzmornih sredina. Zahtjevan, ali odlično obrađen i vrlo dragocjen prilog, odnosi se na financijsko poslovanje provincijske uprave te se – u razdoblju od 1632. do 1822. godine – pomno obrađuju troškovnici (knjige primitaka i izdataka), koji, uz naizgled možda suhoparne podatke, osvjetljavaju gospodarske mogućnosti Provincije tijekom tog dugog razdoblja. U nastavku navedene cjeline autor obrađuje i raščlanjuje inventare koji su izravno povezani uz kvarnerske samostane (razdoblje od konca 17. stoljeća do 1758. godine) kao i inventare koji se odnose na Istarsku kustodiju (1688. – 1739.). Na tom mjestu autor, uz podroban opis inventara, donosi i brojne izvatke iz samih spisa relevantnih za proučavatelje te problematike. Na-

posljedku, završni se tekstovi odnose na Santa Brandolinija, kao i na druge kroničare koji su svojim zapisima u velikoj mjeri pridonijeli boljem poznavanju povijesti franjevačkog reda, ali i širih sastavnica istarske povijesti. Iako su uglavnom djelovali u ranom novovjekovlju, njihovi nam zapisi posvjedočuju (tragom arhivskih spisa kojima su se i sami kroničari izravno koristili) o povijesnom tijeku i ulozi konventualaca na tom prostoru od srednjeg vijeka do suvremenog doba. Tekst koji zaključuje ovo djelo opis je i sažeta raščlamba *Zlatnog katastika* porečkog samostana iz kojeg se donose i neki, prema autorovu ispravnom mišljenju, važni izvadci.

Fra Ljudevit Anton Maračić višedesetljetni je predani i samozatajni proučavatelj povijesti konventualaca na području Hrvatske. Učinak toga su brojna monografska djela i znanstveni radovi. Svoje prinose fra Ljudevit zasniva na brižljivom uvidu kako historiografskih saznanja tako i raznovrsnog arhivskog gradiva iz domovine i inozemstva. Stoga knjiga koju se ovdje predstavlja zavrjeđuje sve pohvale. Minucioznost pristupanju problematici danas i nije učestala pojava u nestrpljivih povjesničara željnih brzih rezultata, a ovdje se zrcali dugogodišnja predanost i vrhunsko poznavanje arhivskoga gradiva pohranjenog s obje strane jadranskih obala. Gradivo i teme koje fra Ljudevit obrađuje mogli bi, u rukama povjesničara koji nisu skloni toleranciji, izazvati oprečne stavove na hrvatsko-talijanskim relacijama, kako onima kulturnog i vjerskog obilježja tako i onima koji se odnose na vječno propitkivanje nacionalnih identiteta. Fra Ljudevit je daleko iznad toga. Smjeran, objektiv, znanstven i ponajprije miroljubiv i osjetljiv na sva turbulentna vremena koja su se prelamala kroz prostore koje obrađuje. Ova je knjiga stoga, kao i sva djela fra Ljudevita koja je učinio i koja očekujemo u budućim vremenima, primjer znanstvenog pristupa, ali i ljubavi, poštovanja i odanosti svome redu i njegovim pregaocima kroz povijest.

Lovorka Čoralić

Laudato si'! Kako mijenjati stil života?, Stjepan BALOBAN – Dubravka PETROVIĆ ŠTEFANAC (ur.), Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2020., 290 str.

Zbornik radova uređen marom Stjepana Balobana i Dubravke Petrović Štefanac donosi radove sa Međunarodnog simpozija o socijalnoj enciklici pape Franje *Laudato si'*, koji se održao u Zagrebu 23. rujna 2020. godine u dvorani Vijenac Nadbiskupijskog pastoralnog instituta. Zbornik donosi ukupno 15 radova autora, riječima S. Balobana, »različitih struka i profila«, a podijeljen je u dvije skupine: prvu čine izloženi radovi, a drugu radovi kojima su autori sudjelovali u okruglom stolu tijekom popodnevnog dijela Simpozija. »Predgovor« (5–10) potpisuje Stjepan Baloban, a slijedi ga »Program« (11–12) Simpozija.

Prvi dio Zbornika (13–178) sadrži devet radova koji su bili izloženi na Simpoziju, a potpisuju ih autori različitih profesija. Rad »Klimatska kriza: činjenice i posljedice« (13–28) djelo je Mirka Orlića, koji donosi pregled odvijanja klimatskih promjena »i kako ih se može objasniti«. Slijedi ga rad Igora Dekanića »Gospodarski rast i energija: izvori i kori-